

ԲԵՐՈՅՈՒՆ, ՈՒՍՈՒՄՆՈՒՆ, ԸՐՈՒՆԵՍԳԻՏՈՒՆ

ԻՐ. ՅԱՐԻ 1908

Տարածում 16 ֆր. տիկ - 6 րբ.:
 Վեցամսեայ՝ 8 ֆր. տիկ - 3 րբ.:
 Մեկ թիւ կարճ 2-50 ֆր. - 70 փ.:

ԹԻԻ 7 ՅՈՒԼԻՍ

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՆՈՐ ԲԱԹԵՐ
 ՆՈՐԳԻՒՅ ՄՆՈՐԳԻՒՅ ԳՐԱՅ ՄԷՋ

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Նորագիտ Մնացորդաց Գիրքը հրատարակուեցաւ 1899 թուին Մոսկուայ Ուսուցչապետ Գրիգոր Խալաթեանցի ձեռքով:

Ինչպէս հրատարակելը կը նկատէ յատա-
 շարունակ մէջ այս գիրքը հայ գրականու-
 թեան ամենահին երախայրիքն է. սակայն
 հակառակ իւր այս մեծ արժանիքին մինչեւ
 պայտը պատշաճաւոր քննութեան արժանի
 չեղաւ այն թէ՛ լեզուի եւ թէ՛ քանակական

տեսակէտով: Որքան կը յիշեմ՝ Բազմա-
 վեպի մէջ միայն հրատարակուեցաւ քանի
 մը էջ գրասփոսական (տես 1900 թիւ, էջ
 117 - 122, Հ. Բ. Զրաքեանի յօդուածը՝
 «Գիրք Մնացորդաց ըստ հնագոյն յայտարգ-
 մանութեան»): Երկրորդը պիտի ըլլայ յա-
 ջորդ գրուածքս, որուն նիւթը լոկ լեզուա-
 կան է:

Նորագիտ Մնացորդաց Գիրքը՝ իբրեւ
 ոսկեղարեան գործ, ճշմարիտ Մեսրոբեան
 լեզուի տիպար մ'է. հոն կը գտնենք լոյն
 դպրոցին վերաբերեալ քաղմամբի բոլոր,
 ոճեր ու դարձուածներ, որոնք շատ անգամ
 այլուտ տես ծանօթ էին մեզ: Սակայն
 գրուածքը կը պարունակէ երեսունէ աւելի
 բոլորովին նոր հայերէն բառեր, որոնք մեր
 գրականութեան զանազան մնացորդներուն
 մէջ միւտք գործած չեն: Հաւաքել այս բա-
 ռերը, ճշդել անոնց նշանակութիւնը, տալ
 սրբան կարեւի էր անոնց առաջաքանօրէն
 մեկնութիւնը, արա գործիս համետ նպա-
 տակը:

Աշխատութիւնս հետեւեալ ձեւով կազ-
 մուած է: Նախ առանձին թուահամարով
 կը դնեմ՝ նորագիտ բառը՝ գործածուած
 տեղը նշանակելով, ապա նետեմ մէջ կը բե-

տակէ ունինք նաեւ Դժեշտ, աղոտ, մութ, Դո-
ւնն՝ «վթուծիւն, թխուծիւն»: ԶԴժեշտ սասա-
կական ձեւն է:

9. ԼԵՒ. Ա ՄԵ. ԻԹ. 2.

Բառին գործածութիւնը անսնուցաւ վերջ
թիւ 5 Հաստուածին մէջ: Դժբախտաբար Համե-
մատելի Հաստուածը պակասաւոր է, որով լքէ
բառին ձիշտ Համապատասխանը դժուար է գրու-
նել: Կորագրուին եւ՝ Կորնն լքէ ձեւին դէմ՝
Երբայականն ունի «Եղնգնաբարին եւ (բարինս)
ազուցանելոյ», իսկ Եօթանասնիցը՝ «բարինս ան-
կեանց եւ կամարաց», Առաջինն մէջ լքէ պէտք
է որ Համապատասխանն կամ՝ «Եղնգնաբար» եւ
կամ՝ «բարինս ազուցանելոյ, գամելու բար»,
ձեւին, իսկ երկրորդին մէջ՝ «բար անկեան եւ
կամարաց», Ըստ այսմ լքէ յիշեալ երեք նշանա-
կութեանց վրայ կը տառանի եւ ճշտիւ չենք
կրնար որոշել թէ այս երեքն զիստ է ազդեօք
անոր ձիշտ նշանակութիւնը: Գաւառականներուն
մէջ ունինք լքէ՝ «դրանը մէկ կողմը փողոցին մէջ
Հաստառուած բարէ կամ՝ փայտէ նստարան».

2. մշտմ, սաշայտակ, որ կարծես երբորդ
նշանակութեան Համապատասխան կը թուի: Իսկ
եթէ լքէ սեռական ձեւ մըն է, աւելի յարմար է
գնել «բարինս ազուցանելոյ, կապիճին մէջ գա-
մելու բար, աճկ. Դելուճէ Լուճ»:

10. ԽՈՒԴԻ. Բ ՄԵ. ԺԴ. 15:

Յափշտակէին զքաղաքս Եւ աղին անոր զամենայն
նոցա, զի քաղաքս անոր քաղաքս նոցա, զի քաղաքս
կայր ի նոսա, որ եկն ի անոր կայր ի նոսա: Եւ
ձեռն նոցա: Եւ քանակս ա-
զգրանս նաքին Զօթից (մա-
սին իւրաքանչեւսս եւ սնդ ցածը չկայ):
Նաքին կոտորեցին զամա-
զոնս:

Եւ առին անոր զամենայն քաղաքս նոցա,
քանզի անոր բազում եղև նոցա. այլ եւ զվրանս
անանոցն նոցա առին: Եւ զվաստինս կոտորեցին:

Թեեւ Խո՛ւԴԻ բառին Համապատասխանը
Երբայականին մէջ՝ «Հօա», իսկ Եօթանասնից
մէջ՝ «անասուն» է, բայց անշուշտ ասոնք ձիշտ
Համազգրեներ չեն: Բառին ստուգաբանութիւնը
պարզ կերպով կը ցուցնէ թէ Խո՛ւԴԻ կը նշա-
նակէ «խաշանց վերակացու, Հովիւ». Հմմտ.
ուրէն:

11. ԽԺԼ:

Ասոր վրայ տես վերը ակնարկ:

12. ԽՈՒԴԻ. Ա ՄԵ. ԻԹ. 4:

...երես նազարս քան- ...երես նազարս քան-
քարս ոսկի ի Սափէրայ եւ քարս ոսկի, յոսկոյ Ոսփի-

եւթն նազար քանքար ար- քայ եւ եւթն նազար քան-
ծաթոյ սքրոյ, զի օծցնս նո- քար արծաթոյ սքրոյ, զի
վաւ գորմս տամարին, ի օծցնս նովաւ գորմս տա-
վերայ ոսկոյն ոսկում եւ ի օսորին, ի վերայ ոսկոյն
վերայ արծաթոյն արծա- ոսկում եւ ի վերայ արծա-
թով, եւ յամենայն գործ թոյն արծաթով, եւ յամե-
նոհին ծարտաբանատաց: Նայն գործ ձեռնն ծարտա-
նոյ, զի ի իցէ իցէ յօժար ըսպետաց: Արդ, ով իցէ
յոստատադոյն քերել սյօթ, յօժար Թառնոյն քերել սյ-
լցէ զձեռն իւր ծեանն Աս- սոր վասն ծեանն:

Երես Տազար տաղանդս ոսկի ի Սափէրայ,
եւ եւթն Տազար տաղանդ ընտիր արծաթ, օժանել
նոքզը զորմս տաճարին ի ձեռն արուեստաւորաց,
Եւ որ ոք յօժարիցէ Դոս լուսը զձեռն իւր ոյսօր
Տեանն:

Կեղեցիկ ոսկեգարեան բառ մըն է Խո-
ուԴԻ, որ Երբայականին մէջ դրուած է «նուէր,
ընծայ», Եօթանասնից մէջ չկայ այս բառը, բայց
կը թուի թէ Դոս ձեւը ուղղելու է Դոս. (Եր-
կամագիր գրութեան մէջ ՏԲԱԻԲ եւ ՄՏԱԻԲ
խիստ շնչին տարբերութիւն միայն ունին): Ըստ
այսմ Խո՛ւԴԻ կը նշանակէ «ուստական նուէր»,
բարի գործի մը Համար ի նպաստ դրուած գու-
մարը, եւ կը ծագի անշուշտ Խո՛ւԴԻ բառէն:

13. ԽԻԼԻ-ԲԵԼԻ:

Երկաթ յոյժ ի բեւեռս դրանցն, ի գամս
յօդիցն եւ ի կրկուսն ԶԻԼԵՅՆ (Ա ՄԵ. ԻԲ. 3):
Հօս ձեռագիր մը ունի ԶԻԼԵՅՆ: Ատիկա խանգա-
րեալ ձեւ մը չէ, այլ կը Համեմատի Ազմեցոյ
ենթաբարբառին Գեան «Ժիւնի, ձեւին Հեռոս:

14. ԿՄԻԼԻ. Բ ՄԵ. ԻԱ. 19:

Եւ մնաւ նա յախտ շար- Եւ մնաւ նա յախտ շա-
շարանաց իւրոց: Եւ ոչ ա- րուշար:

Իսկ, եւ ոչ Նուր այրեցին Նուր այրեցին Նում ժողո-
նմա՝ Նաքն իւրեանց: Վերդն որպէս ի վերայ
զուր շորս:

Եւ մեռաւ ի շար Հիւանդութեանն յայնմիկ-
եւ ոչ արար նմա ժողովուրդն յուշարկութիւն,
իբրեւ զլուզարկութիւն Տարցն Նորա:

Նորագիւտ կամիկն բառը երկրորդ ձեռա-
գրին մէջ աւանդուած է կամիկն ձեռով. եւ ինչ
այնպէս կը թուի թէ առաջինն ալ ուղղելու է
կամիկն: Համապատասխան նախադասութիւնը
չկայ Երբայականին մէջ, բայց բարեբախտաբար
խօսքին կազմէն պարզ կերպով կ'երևայ որ կո-

1 «Եւ ոչ Հուր պրեքնն նմա Հարցն ի բեռանց, անի-
մաստ կազմէն ունի. Ըստ իսկն ուղղել է նմա, որով
իմաստը կը պարզուի եւ միւս կողմէ կ'ուշանանք Երբայա-
կանին որդի եւ Եօթանասնից իջիւս բառերուն Համապա-
տասխանը: Կրնայ ուղղուիլ նաեւ. «Եւ ոչ Հուր պրեքնն
նմա՝ նմա Հարցն ի բեռանց»:

կարայի, եւ. Լ. 3, Լ. 16. ուստի հը—աւդ (իմա հը—աւդ) «կրակի վրայ բան խորոյնելու կասկա-
րայի»:

20. Մայր—իւֆ, Բայր—իւֆեայ:

Ես բնական եմ ի տաճարս Բայր—իւֆեայ
(Ա. Մն. Ժ. 1). Ընդհեր ու շինեք դուք ինձ տա-
ճարս Բայր—իւֆ (Ա. Մն. Ժ. 7): Եթեանանիցն
ունի ասոնց գէմ ի Բայր Ժայրից, իսկ եբրայականը
Եղեւ—իւֆայեայ: Կազմուած են Բայր բառէն Իւֆ—ել
բայով, որ Հետեւաբար կրնայ փայտեղէն իրերու
Համար գործածուիլ:

21. Մ—իւֆ—:

1. Եւ զնէր Դակիթ մա— Եւ քաշեաց ամննայն
սուսն մասուսն ամննայն խորայնացի մարդոյ, յա-
խորայնացի մարդոյ, յա- րանց մինչեւ ցկանայոյ. առ
րանց մինչեւ ցկանայոյ, առ արդ նկանակ մի ճացի, պա-
այր քաղար մի եւ մանգաւտ մի մնոյ եւ կարկան-
ւի եւ կտապ մի (Ա. Մն. Դակ մի:
Ժ. 3):

Եւ բաշեաց ամննայն խորայնի յառնէ մինչեւ
ցկին, ի մարդ— Հաց մի ի Հացարարոցէ, եւ պատառ
մի ի կապարայից:

2. Եւ ի վերայ ճացին, որ Եւ ի վերայ ճացին առա-
տաւըն զննն, եւ ի վերայ ճաւորութեան, եւ ի վերայ
նաշնոյ պատարագացն եւ ճաւորութեան, եւ ի վերայ
ի վերայ յանխում մանգա- ճացն եւ ի վերայ անխումը
նան, եւ ի վերայ իմնալ րաց եւ ի վերայ տապա-
տապակեղոցն (Ա. Մն. Դ. Կին եւ զանգեղոցն եւ ի վե-
29): րայ ամննայն ճափոց վե-
րակացութեան:

Հացին առաջագրութեան եւ ի վերայ նաշնոյ
պատարագացն, եւ քաղարացն, բաղարացն եւ
տապակեղն եւ զանգեղոցն իւրով եւ յամնայն
շափան:

Բառին նշանակութիւնը ճշտել քիչ մը
դժուար է: Առաքին վկայութեան մէջ ունինք
Համեմատելի երեք բառ. Կաւր, Կաւր, Կաւր,
որուն գէմ եբրայականն ունի «նկանակ մի
ճացի, պատառ մի մնոյ եւ կարկանդակ մի»
(השחף השחף) զոր (שחף) իսկ Եթեանանիցն
«Հաց եւ պատառ մի միս» (կարկանդակը կը
պակսի): Ասոնց Համեմատութենէն այնպէս կը
Հետեւի թէ Կաւր— կը նշանակէ «միս, պատառ
մի միս»:

Սակայն այս նշանակութիւնը չի յարմարի
երկրորդին: Հոս բարեբախտաբար Կաւր— ունի
ածական մը աւել—, զոր մեկնեցնէք «անխումը,
բաղարը», եւ որ չկրնար յարմարիլ մսին: Ուստի
կը Հետեւի թէ Կաւր— խմորեղէնի տեսակ մ'է
եւ առաքին վկայութեան մէջ նախորդ ու յա-
ջորդ բառերուն Հետ Հոմանիշներու շարք մը կը
կազմէ (քաղար, մանգաւտ, կտապ), երկրորդին

մէջ ալ իբրեւ որ եբրայականը կը Հանէ «ան-
խումը նշխար» ձեւը, որով Կաւր— «խմորեղէն,
նշանակութիւնը Հաստատութիւն կը գտնէ»:

Երկու ձեռագիրներէն մէկը երկու պարա-
գային ալ գրած է Կաւր—, զոր խալաթիան կը
մերժէ, որովհետեւ առաջին ձեռագիրը կը ներ-
կայացնէ մշտ աւելի ընտիր գրութիւն մը:

22. Մ—իւ Ա. Մն. Ժ. 19:

Եւ Սեղով... եւ եղ— Եւ Շաղով... եւ եղ-
բարք իւր... ի վերայ գոր— քարք իւր... ի վերայ գոր-
ծոց ծառայութեան, որ ծոցծառայութեան, որ պա-
պանն զաւանդի մարմին, ինչն զսեմն խորանին եւ
եւ ճարք իւրեանց ի բա- ճարք իւրեանց ի բանալն
նակ ծնանն որ պաշն ծնանն պաշն զգրուն:
զմուտ մարմին:

Եւ Սաղով... եւ եղբարք նորա... ի վերայ
գործոց պատուան, որք պահէին զպահութիւնն
խորանին, ինքեանք եւ ճարք իւրեանց ի բանալն
Տեանն, եւ պահէին դմանն:

Նորագիրս Բաշն բառին դէմ թէ եբրա-
յականը եւ թէ Եթեանանիցն կը գտնեն «խա-
րան, վրան», ասիկա անշուշտ նոր առում մ'է
միայն. բառը չի կրնար զատուիլ Բաշն «կաշի»,
մերթ ձեւէն. իսկ նոր առման Համար կրնայ
Համեմատուիլ վրաց. Բաշն «երկար զգեստի
քղանցք, վրանի ծածկոց»:

23. Մ—իւ Ա. Մն. Ժ. 40:

Եւ կընէն իւրով, ուրովը Եւ քընէն իւրով եւ
եւ լորովը եւ միշտք զկե- ուրովը եւ լորովը եւ
րակուրս արծր եւ զնոյն եւ եղանք զճաց, եւ ալիւր
չամոյ եւ պաղատիտ, կեղանուր, պաղատիտ եւ
ձէթ եւ զարջառ եւ զընտր ճամիշ եւ զնիւր եւ ձէթ
յոյթ:

Եւ բերէն նոցա ուղտուք եւ իւրովը եւ շոր-
ուովը եւ եղանք կեղանուր, ալիւր եւ թուր, եւ
չամիշ եւ զնիւր եւ ձէթ եւ զուարակ եւ ոչխար
բազում:

Թէ եբրայականին եւ թէ Եթեանանից
մէջ Բաշն բառին Համապատասխանն է «եղ»,
բայց կը թուի թէ Բաշն այս իմաստով չէ, այլ
կը նշանակէ պարզապէս «յրաստ, կամ լա-
եւս «ձի» (չկրնար ըլլալ իբր լաւ. արևս
«լորի», որովհետեւ Լուի բառը յիշուած է
արդէն նոյն տեղը): Նոր Հայկ. բառ. ունի եր-
կու վկայութիւն, որոնցմէ մէկուն մէջ Բաշ-
ն գործածուած է իբր ածական «վարժ, կրթուած»,
ընտելացած (անասուններու. Համար)՝ նշանա-
կութեամբ, իսկ երկրորդին մէջ իբր գոյական՝
«յրաստ, նշանակութեամբ. Հմմտ. լինի երկ-
վար Բաշն եւ վարժ. Ոսկ. եւ. Էշն օրինակեաց
Հճեւայոն. քանզի որպէս Բաշն ի թամբս եւ ի
բռնն... Զքր. կթ»:

24. ԳԵՐԴԻՍ ԵՄ. ԺԲ. 13:

Հնապաքան լեռնացի, ԺԲ. Ընդ լեռնի վրայ զորաց, քա- վասն ժողովրդեան մեծում
լեռնացի և վերայ զորաց, քա- վասն ժողովրդեան մեծում
ղարաց, յատակաց երկրին և վասն թաղարաց ևստու-
ևստուծոյ մեծոյ: ծոյ մեծոյ:

Գալ լեռնի վրայ զորաց, վասն ժողովրդեան
մեծում, և վասն թաղարաց ևստուծոյ մեծոյ:

ԳԵՐԴԻՍ ԲԱՐՈՒ ԳՂՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԻՆ ԺԵ ԵՐԲԱ-
յականին և ոչ ալ Եօթմանանից թարգմանու-
թեան մէջ. սակայն իւր-իւր բառին հետ յա-
րաբարութիւնը կը ցուցնէ թէ "տեղ" նշանա-
կող բառի մէջ հետ ԳՂՈՒ ԵՄ: Իրոք ալ "ՆՀԻ" (Նոր Հայր, բառ.) ունի յառ-ի հայրին "մէկուն
բուն երկիրը", հմտ. Հեշտալի է և աշխարհս
այս և հայրենի յառ-ի. Ընթ. Ի Մակար. Պա-
տրիարք ման վասն հայրենեաց յառ-ի և
փրկութեան ազգի. Սրկ. ԲՀ.

25. ՈՒՆԻՄԵՆԻ Բ ՄԵ. Լ. 9:

Եւ արար Սողոմոն զտուն Եւ արար Սողոմոն զտուն
նաւակաւորացի ի ժամա- ի ժամանակ յայնմիկ
նակի յայնմիկ զեւթն օր... զեւթն օր... Եւ արարին
ն արար յաւուրն ութն- յաւուրն ութնորոգի ժողով
որոգի զտունն յաւուրն, զի մեծ, զի զեւթն օր արա-
զեւթն օր արար զնաւա- զնաւաւորացի սեղա-
կատին սեղանոյն և զեւթն նոյն և զեւթն օր արարին
օր արար զտուն տարեկա- զտունն:

Եւ արար Սողոմոն զտուն ի ժամանակին
յայնմ աւուրն և թե... Եւ արար յաւուրն ու-
թնորոգի և... վասն զի զնաւակաւորացի արար սե-
ղանն զեւթն օր տունն:

Երաբար օրինակը կը հայթայթէ մեջ
շատ կարեւոր բառ մը "սոլոմոն", որուն դէմ
Երաբարական ունի "ժողով մեծ", իսկ Եօթմ-
անանցը "Եւ" ասիկա նախադասութիւն բառն հա-
կաւորն է, որովհետեւ նախադասութիւն տունն պա-
տրարական մասն է, իսկ ունիմեծութիւն բառն տունը
կամ տունին վերջաբանը: Եւ թուի կազմուած
ըլլալ ուն և զնաւուր բառերէն. սակայն տունն
ներքին կապը տնայնութիւնն է ինչ: Թերեւս
ասորերէնը կարենայ առաւ յարմար մեկնու-
թիւն մը:

26. ՈՒՆԻՄԵՆԻ Բ ՄԵ. ԺԶ. 13:

"Եւ արարին նմա ունիմեծութիւն մեծ և
լեցին զնա լալեօք մեծաւ յոյժ": Եօթմանանիցն
ունի հոս "Եւ արարին նմա յուրարկութիւն մեծ
յոյժ", ուր նորագիւտին ունիմեծութիւնն ձեւին
դէմ կը գտնենք յառ-իմեծութիւն, այն է արդի
յառ-իմեծութիւն տանկապնեան ձեւը: Եր-
կորդ ձեւագիրն ունի յառ-իմեծութիւն, զոր խա-
լովեան բնագրին մէջ մտցուցած է իրաւամբ:

Որովհետեւ ըստ իս ունիմեծութիւնն ոչ միայն
տնայն ձեւ մը չէ, այլ նոյն իսկ աւելի հին և
ընտիր է քան յառ-իմեծութիւն: Բառս" ինչպէս
յայտնի է, կազմուած է ունի և ունիմեծ բա-
ռերէն. Եւ հետագայն հայերէնի ձայնական
օրէնքներով կը դառնայ Ե. ինչ. *Ունիմեծութիւն
= Երեւոյթ, *Ունիմեծութիւն = Երեւոյթ, *Երեւոյթ
= Երեւոյթ և ն. ըստ այսմ սպասելի էր ու-
նիմեծութիւն, զոր կը գտնենք նորագիւտին առա-
ջին ձեւագրին մէջ և ոչ թէ յառ-իմեծութիւն, որ
համեմատաբար նոր շրջանի ձեւ է:

27. ՊԵՐԴԵՐԵՆԻ Բ ՄԵ. ԺԳ. 20:

Եւ նկուն եղնն որդին Եւ նկուն եղնն որդին
նորայնի յաւուր յայն- յորայնի յաւուր յայն-
միկ... Եւ ոչ կարաց պատ- միկ... Եւ ոչ կարաց գտա-
գայնեղ Երեւոյթ, զի մեջ զորայնիմեծ Երեւոյթ-
զամենայն աւուր կենաց վամ զամենայն աւուր
իւրոց Երեւ զնին էր և Երեւ:
հաւածէր զնա:

Եւ նկուն եղնն որդին Երեւոյթի յաւուր
յայնմիկ... Եւ ոչ և ոչ Երեւ զորայնիմեծ Երեւոյթ-
մայ զամենայն աւուր Երեւ:

ՊԵՐԴԵՐԵՆԻ Կը նշանակէ ուրեմն "ոյժ
գտնել, զորանալ, զորութիւն ունենալ", Եւ
թուի իրանեան փոխառութիւն, բայց ոչ զնա-
կերէնի և ոչ ալ պարսկերէնի մէջ կըցայ
գտնել նման բառ մը:

28. ՍԵՐԵՆԻՄԵՆ Բ ՄԵ. Բ. 18:

Եւ զտան ի մէջ հարիւր Եւ զտան հարիւր
յիսուն և երեք հազար և յիսուն և երեք հազար և
վեց հարիւր այր. և արար վեց հարիւր. և արար ի
ի նոցանէ Սողոմոն և թա- նոցանէ և թա-
նաւուն հազար տասնմեծա- նաւուն հազար քառաս-
կիւր և ութսուն հազար կիւր և ութսուն հազար
քարակոյի ի լեռնն, և քարահատ ի լեռնն, և
երես հազար և վեց հա- քարահատ և վեց հա-
րիւր զործավարս ի վերայ թիւ զործավարս ի վերայ
նոցա: նոցա:

Եւ զտան հարիւր յիսուն հազար, և երեք
հազար և վեց հարիւր. և արար ի նոցանէ և թա-
նաւուն հազար քառաս- ութսուն հազար քա-
հազար և զերեք հազարս և վեց հարիւրս
զործավարս ի վերայ նոցա:

Նորագիւտ սեռայնի բառն տեղ Երա-
յականն ու Եօթմանանիցն ունին քառաս- Մեր
բառը կազմուած է ուրեմն քառ- սեռայնի
ևստը հետ նոյն է նաեւ յառ-իմեծ:

29. ՍԵՐԵՆԻՄԵՆ Բ ՄԵ. ԼԲ. 13:

Եւ արքն որ էին հաւա- Եւ արքն այնքան կային
տարինս ի վերայ զորոցն, հաւատովս ի վերայ զոր-
Յայնթ և Երեւոյ Ղեւոն- ծոյն և վերակազմեցն նոցա
ցիւ յորդանոց Մարտիա, Յայնթ և Երեւոյ Ղեւոն-
և Զարարիս և Մեծա- ճիւր յորդանոց Մարտիայ,

դամ յորդոցն Կասթիլ եւ Զարաթիս եւ Միսու-
ծնադոք, եւ ամենայն որ-
դից Ղեւտացոցն ի սրինգս եւ ամենայն Ղեւտացիքն էին
զորոց: Ի վերայ քննակիր Ծարտար ի Ղուսգարանս
ստանձնապարտաց վարդա-
պետք, ոչ գործնցն զգործ
ծնպելով:

Եւ արքն այնքիկ կային Հուստովք ի վե-
րայ գործոյն: Եւ վերակացոյն նոցա՝ Յէթ եւ
Արգիսա՝ Ղեւտացիք յորդոցն Մերարեայ, եւ
Ջաբարիսս եւ Մեսողամ յորդոցն Կահաթու-
այց առնել: Եւ ամենայն Ղեւտացի որ դք էր
ի մաստուն նուագարանօք երգոյն: Եւ ի վերայ
Բեռնախոյնք եւ ի վերայ այնոցիկ որք առնէին
զգործն եւ զպատրաստութիւն գործոյն:...

Սրանչառք բառին դէմ Հոս ալ թէ
կերրայականն ու թէ Եօթանասնիցը կը գնեն
Բեռնախոյնք, եւ եթէ նորագիւտին մէջ Բեռնախոյնք
բառն ալ կայ, ասիկա շփոթելու չէ մեզի, որով-
հետեւ իրրեւ բնական վերադիր դրուած է,
իւր թէ բնել ուզէր Բեռնախոյնք:

Վերի վկայութեան մէջ երկու նկատելի
կէտեր ալ կան. առաջին՝ Էրեբոնք բառը
«վերակացու» նշանակութեամբ. ասիկա բա-
ռիս Տնագոյն առումն է, ինչպէս ունի եւ խորե-
նացին (Ա. 15) եւ ուրկէ ծագած է արդի
Էրեբոնք ձեւը (վարդապետ > *վարդպետ >
վարպետ): Ըստ այսմ Բեռնախոյնք Էրեբոնք-
էրեբոնք կրնայ պատշաճապէս թարգմանուիլ
«Համալսարան»:

Երկրորդն է ճիշդագոյն, եւ աւելի վարը ճիշդ-
ւով, ասոնք ըստ երևոյթին կը պակսին Երբայա-
կանին եւ Եօթանասնից մէջ, բայց իրօք վերախո-
յնք, այն առնել ձեւերուն տեղ գրուած են եւ
կը նշանակեն «փութացնող, շտապեցնող, Տակոյ
որպէս զի գործաւորները Ծուլութիւն չընեն»,
Հոս նկատենք նաեւ թէ շէնքի մը վրայ աշխա-
տելու ժամանակ երգելու սովորութիւնը մինչեւ
այսօր ալ կենդանի է Պարսկաստանի մէջ.
Բանդոնքերէն մէկը կարծեմ գլխաւորը, ամբողջ
օրը պատերուն վրայ կանգնած բարձր ձայնով
կ'երգէ. «Գուլբէն վէր Գուլբէն. Բեռնախոյնք վէր Գուլբէն»
— շաղաքը սուր, աղաւ, աղիււր սուր, տղասս
եւն անվերջ. իսկ միւսները զայն լսելով կ'աշ-
խատին լուիկ մննիկ:

30. Սրբի Բ Մե. Ի. 6:

Տէր Աստուած հաքցն Տէր Աստուած հաքցն
մերոց, դու այն ես, որ մերոց, ոչ ապաքին դու ես
յերկինս եւ ի վերայ երկրի Աստուած յերկինս, եւ դու
ստարիւն, եւ իշխես դու ի տիրես ամենայն թագաւո-
վերայ ամենայն թագաւո-
րութեանց նեթանոսաց:

Երբայականը տառ առ տառ նոյն լինելով
Եօթանասնից Հետ, վերջինս առաջնոյն տեղ
գրի: Ուրեմն երկուքին մէջ ալ կը պակսի եւ ի
վերայ երկուքի «Գուլբէն Հաստածը: Սրբի ձեւին դէմ
երկրորդ ձեւագիրն ունի ի «Գուլբէն» բայց ոչ
մին եւ ոչ միւսը կը յարմարի այստեղ. ուստի
կը թուի թէ խնդրաբար բառ մ'է եւ թերեւս
Հարկ է ուղղել այսպէս. «Գուլբէն ես, որ յեր-
կինս եւ ի վերայ երկրի տէր»:

31. Վ-Բ Բ. Մե. Դ. 12, 13:

Եւ կատարէր յիշում
զամենայն գործ, զոր արար
Սողոմոնն արքայ ի տան
Աստուծոյ. զսինն զերկու-
սին խաբսիօք խոյակօց
հանդերձ, եւ զքրթարովքն
ի վերայ խոյակօց սեանցն
երկուս, եւ վարսն քրթուս
վաճառակաւ ծածկեալ
զերկոսին խոյակսն քրթա-
րովքայն, ոչ էին ի վերայ
խոյակօց սեանցն երկու-
ցուն. եւ նշանակաւ ոսկիս
եւ ի միջն երկոցուն վա-
ղախոյն վաղախոյն նորս
երեք հարիւր, երկուսկազս,
ի միում վաճառակաւս
վարսի:

Եւ կատարեաց Բերամ առնել զամենայն
գործն զոր հրամայեաց արքայն Սողոմոնն ի տան
Աստուծոյ: Չարեւն երկուս եւ ի վերայ նոցա
ղեւդական եւ ի վերայ խոյակօց սեանցն զքրթա-
րովքան զերկոսեան, եւ զվաղախոյնքն զերկուս
առ ի ծածկել զերկուս քրթովքարովքայն, որք
էին ի վերայ զլեւդ սեանցն: Եւ զանգակս ոսկե-
ղէնս շորեք հարիւր յերկուսեան վաղախոյնքն. եւ
զերկուս արգոս նշանակեացն ի միւսմ վաղախո-
յնքն:

Մեք. զբաղեցնող բառերուն վրայ Երբա-
յականը տարբերութիւն չունի, ուստի Հարկ
չկայ դնել զայն առանձին: Վ-Բ յայտնի էր
մեղ իրրեւ «ձուկ բռնելու ուռական», բայց Հոս
ստացածն է երկրորդ նշանակութիւն մ'ալ, այն
է «ցանցակերպ զարդ, Հիստաւքի պէս.
Փրանս. réseau, ռուս. сеть»:

Վաղախոյնք ձեւը կարելի էր կարծել
վաղ(ակ) եւ Կուլ բառերով բարդուած, բայց
որովհետեւ քիչ մը յետոյ կ'ըսուի Էրեբոնք-
էրեբոնք, Եօթանասնից մէջ վաղախոյնք ձեւով է
եւ երկու ձեւագիրներէն մէկն ալ վաղախոյնք
ընթերցուածն ունի, ուստի անշուշտ ուղղելի է
վաղախոյնք:

32. Վ-Բ Բ. Մե. ԺԱ. 23, Ի. 5:

1. Սա այն է, որ սատա-
կեաց զայնս եգիպտացի,

զայրն յառթանդամ հնդգ-
կանգնեան, որ ունէր զնի-
զանն ի ծոռին իրենս զիւր-
ստորի ոստայնականց (Ա
ՄԿ. ԺԱ. 23):

Կա՛ն եհար զայրն եղիպտացի՝ զայր երեւելի
Հինգիւնգնեան, եւ ի ձեռն եղիպտացւոյն նիգակ
իբրեւ զսորբի ոստայնականց:

Յ. եւ նիւ զարծեալ պա-
տեալով ընդ այլազգիսն.
եւ հարկանէր վանէր ընդի-
նան որդի Յայիր զԱթոնի
եւ զնոյսայր Գողիազու. եւ
քուն նիգակի նորա իբրեւ
զվերտուորի ոստայնականց
(Ա ՄԿ. Ի. 5):

Եւ եղեւ դարձեալ պատերազմ ընդ այլազ-
գիսն, եւ եհար եղեանան սրդի Յայիրայ զԼէսմի
վերայրն Գողիազու գեթացւոյ. եւ փայտ նիգակի
նորա իբրեւ զսորբի ոստայնականց:

Երբայականը տարբերութիւն չունի:

Ննդրականը բառին դէմ միւս ձեռագիրը
կը ներկայացնէ առաջին վկայութեան մէջ վեր-
սորին, ներկորդ վկայութեան մէջ վեր- սորին
ընթերցուածը: Երբայականն ունի ՈՅՂԱ ՌԱՅԸ,
այն է «գլան ոստայնականց»: Եօթնասնիցը կը
ներկայացնէ պարզապէս սորին, որ գործածուած
է նաեւ Ի Սաբ. ԻԱ, 19 եւ մեկնիւ «ջու-
հակին առջեւի փայտը» որու վրայ կը փաթթուի
գործած կտաւը: Ասկէ կը հետեւի թէ վեր-սորին
ածանցուած է սորին ձեւէն. եւ եթէ վեր մասը ի
վեր, վեր բառն է, ամենայն հաւանականութեամբ
սորին ձեւն ալ սորին, սոր-սոր բառն է, որով
վեր-սորին կը դառնայ «վեր վար, բարձր ու ցած»,
կամ նման նշանակութեամբ կազմութիւն մը:

33. Վե-սոր Ի ՄԿ. Բ. 10:

Եւ անասակը գործաւո- Եւ անասակը գործաւո-
րացը փայտահարիչ ծա- րացը փայտահարիչ ծա-
ռայից քոց հրաման տուաք քոց
տալ փնտաւակ ցործնոյ տաց նս ցործնոյ
քոսս քսան հազար, եւ գա- քոսս քսան հազար եւ գա-
րոյ քոսս քսան հազար, եւ ւոյ քոսս քսան հազար, եւ
ծիծիյ մարս եւ զծիծիյ մարս զծիծիյ մարս քսան հազար
քսան հազար:

Եւ գործօնէիցն որը հասանեւ զփայտն՝ ի
կերակուր ետուա հայ՝ առին ծառայից քոց՝ քսան
հազար քոսս ցործնոյ, եւ քսան հազար քոսս
դարւոյ, եւ քսան հազար քսան գինեոյ, եւ ձեթ-
քսան հազար քսան:

Նորագիւտ ետեղեցիի բառս վե-սորին կը
նշանակէ ուրեմն «առին, թողն, բան-որնեբու-
արուած վարձ պաշարեղէնով»:

34. Տեմ:

Նորագիւտ Մնացորդաց գրքին մէջ սոր-
բալը շատ անգամ անսովոր ձեւով մը հոր-

վուած է. հմմտ. է առինն Ա ՄԿ. Ի. 6. սոր-
ինն Ա ՄԿ. ԻԶ. 26. սոր-սորինն Բ ՄԿ. Ա.
2. Ասոնք կենթադրեն առինն ուղղական մը,
որուն այլուր պատահած չէմ:

35. Տեմ Բ ՄԿ. Բ. 16:

Եւ մեր հաղորդ զփայտ Եւ մեր հաղորդ փայտս
ի լիբանան լոնտ ըստամ- ի լիբանան ըստ պի-
նայն պիտոյից քոց եւ բն- տոյից քոց եւ բն-
ցուք զնա ի տոյիսայն ընդ զնոսա ի քսուտ ընդ ծով
ծով ի կողմանս Յովկա- ի Յովկալ առ քնդ եւ զու-
ցուց եւ զու հանցես զնա հանցես զնոսա յծրուսա-
յծրուսաղէմ:

Եւ մեք հասանեմք փայտ ի լիբանան ըստ
ամենայն պիտոյից քոց. եւ ամցոցք դնոսա ընդ
ծով լառոս ի Յովկալ եւ հաւաքեսցես զայն
յծրուսաղէմ:

Երբեքին միաշայն վկայութեամբ սոր-սոր կը
նշանակէ ուրեմն «լառ», իւր թիւը 4,32 duba
«լառ», լառատանու, բայց ասիկա առ առաւելն
կրնայ մեզմէ փոխառեալ ըլլալ: Կը թուի թէ
սոր-սոր ստուգաբանութեն կապ ունի սոր- սորին
բառին հետ:

«Ձեռ ի տոյիսայն» ընթերցուածին դէմ
երկրորդ ձեռագիրն ունի զնա՝ սոր-սոր ստալ-
գրութիւնը, ուր յառաջացած է անշուշտ եր-
կաթագիր գրութեան մէջ ի եւ ի տառերը
չփոթեցնել:

36. Ք-վ-վ Ա ՄԿ. ԻԲ. 20:

Մինչեւ գործեսցես կազ- Մինչեւ կատարեսցես
մեսցես գործ պաշտաման զամենայն գործ պաշտա-
տան Տեառն, զորինակ ման տան Տեառն [մա-
տաճարին եւ տան նորա եւ ճածը կը պակտի]:

Քալքալ նորա եւ վերսա-
տանց նորա եւ ներքին
զանճանակին եւ տան
քառութեան եւ զօրինակ
տանն Տեառն:

Մինչեւ կատարեսցես զամենայն գործ սպա-
սու տանն Տեառն: Եւ անալ այդ է օրինակ առ-
ճարին եւ սենեկաց նորա եւ սրահից նորա եւ
վերնատանին եւ շտեմարանին, ներքնատանին եւ
տանն քառութեան եւ օրինակ տաճարին Տեառն
այդ է:

Ինչպէս որ Բազմապէս 1900, էջ 122
նկատուած է, երբայական եւ ասորական օրի-
նակները չունին վերի հատուածը, ուստի պիտի
դիմենք եօթնասնից թարգմանութեան, ուր
սոր-սոր մեկնուած է «սրահ», Բազմապէս (անդ)
արդէն այս բառը կը մեկնէ իւր փոխառեալ
եօթնասնից Zaxaw (կամ Xaxaw) ձեւէն:

37. Ի սոր-սոր Ա ՄԿ. Ա. 14:

Եւ արար իւր Սողոմոն Եւ ժողովեաց Սողոմոն
կառս եւ ներկայար. եւ նիւն կառս եւ նսծակալ. եւ նիւն

